

РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ В ІНДІЇ

Олена Борділовська, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Виборчий марафон в Індії, який тривав 44 дні, завершився 1 червня 2024 року. Як і передбачалося, перемогли чинний прем'єр-міністр Нарендра Моді та його політична сила – Бхупатія джаната парті. Проте визначених цілей досягти не вдалося, оскільки опозиційний блок, що має символічну назву INDIA, спромігся здобути велику кількість голосів. У записці висвітлено особливості виборчого процесу в Індії та результати виборів.

Висновки

1. Республіка Індія (РІ) вважається найбільшою демократією світу за кількістю виборців. Цього разу право голосу мали понад 968 млн громадян (що на 8 % більше ніж у 2019 р.). Вибори до центральних виконавчих органів влади у країні відбуваються кожні п'ять років. Нинішні, 18-ті загальні вибори, стали наймасштабнішими у світі. Вони тривали з 19 квітня до 1 червня і проходили у сім етапів. Явка виборців залишається традиційно високою – майже 65 %, що засвідчує бажання громадян РІ активно впливати на життя країни. Паралельно відбулися вибори до законодавчих асамблей окремих штатів.

е, що більшість індійців (хоча й не переважна) підтримує партію, яку очолює Нарендра Моді, зумовлена низкою чинників, передусім високими темпами загального економічного зростання Індії, успіхами в розвитку вітчизняних технологій, а також активними рекламними кампаніями кандидатів. Цього року в передвиборчій агітації ішлося й про здобутки РІ на міжнародній арені, зокрема успішне головування Індії у G-20 минулого року та закріплення за країною статусу «голосу Глобального Півдня». Додатковими чинниками є популярність самого прем'єр-міністра, його неабиякі ораторські здібності та активне просування концепції гіндутви. Проте останнє стало також і викликом для Н. Моді, оскільки певний ризик цієї концепції для секулярного устрою РІ опозиційні партії змогли використати як контраргумент у виборчій кампанії, що врешті забезпечило представникам опозиційного альянсу партій на чолі з Індійським національним конгресом (ІНК) 234 місця – досить велику кількість.

овнішньополітичний курс РІ навряд чи зазнає великих змін, адже він заснований на принципах нейтралітету і стратегічної автономії, балансування з метою збереження іміджу толерантної та миролюбної країни, розбудови взаємовигідних відносин з абсолютно різними партнерами, включно США та РФ. Відповідно, офіційна позиція РІ щодо війни в Україні також не зміниться: Індія насамперед постійно закликає до

дипломатичного врегулювання. Водночас можна прогнозувати, що багатостороння дипломатія РІ стане ще активнішою, оскільки саме цей чинник суттєво вплинув на перемогу Н. Моді. Збільшиться присутність Індії на міжнародних майданчиках різного рівня, і Україна має цим скористатися для просування своїх інтересів.

Організація виборчого процесу

Цьогорічні загальнонаціональні вибори в Індії є найдовшими в історії країни, за винятком перших після здобуття незалежності, які розпочалися у жовтні 1951 р. і через складнощі в організації та відсутність досвіду закінчилися в лютому 1952 р. Вибори 2024 р. проходили в сім етапів протягом 44 днів. Підрахунок голосів на всіх виборчих дільницях розпочався одразу після завершення останнього, сьомого етапу.

Кількість громадян Індії, які мають право голосу, становить майже 970 млн осіб, що вдвічі більше ніж чисельність населення Євросоюзу. Зауважимо, що цього року голосували 471 млн індійських жінок та 497 млн чоловіків, до того ж, кількість перших збільшилася.

Найвищий законодавчий орган Індії – двопалатний парламент, що складається з нижньої палати (Лок Сабха, Народні збори) та верхньої палати (Раджья Сабха, Рада штатів). До Лок Сабхи загальним таємним голосуванням напряду під час виборів обирають 543 депутати, кандидати мають бути старшими за 25 років, натомість до Раджья Сабхи вибори непрямі, представники верхньої палати вже мають вік від

Виборча комісія Індії (ВКІ) – центральний орган, який відповідає за організацію складного виборчого процесу, зокрема через його масштаби (облаштовано біля 1 млн виборчих дільниць) і тривалість, а також непросту логістику. Кількість виборців на кожній дільниці обмежена до 1 500 людей задля того, щоб уникнути зловживань і надати можливість проголосувати всім охочим.

Вибори 2024 р. відбулись у сім етапів, з інтервалом приблизно один тиждень. За цей час чиновники та охоронці встигають переїхати та облаштувати чергові виборчі дільниці. Під час першого етапу 19 квітня обиралися 102 майбутні депутати парламенту, наприкінці, 1 червня, було обрано 57 кандидатів. Деякі індійські штати та союзні території голосують під час усіх семи визначених днів, а деякі встигають завершити цей процес за один день. Найбільший і найважливіший для політичного життя країни північний штат Уттар-Прадеш з населенням 230 млн осіб має обирати найбільшу кількість парламентаріїв – 80. З огляду на це вибори тут тривали протягом усіх семи етапів.

На початку третього етапу голосування, у вівторок 7 травня 2024 р., прем'єр-міністр Нарендра Моді привітав ВКІ із вдалою організацією виборів і проголосував сам у рідному штаті Гуджарат. Він також відзначив, що «свято демократії», котре триває, – черговий приклад, який Індія подає світові, поєднуючи традиції (наприклад, позначку спеціальним чорнилом на пальці в тих, хто проголосував) та новації. До останніх належить сам процес: в Індії вже давно використовують спеціально створені електронні машини для голосування (біля 5,5 млн), у які завантажені символи всіх загальнонаціональних і регіональних політичних партій. Кожен виборець, щоб віддати свій голос, може натиснути кнопку навпроти певного символу. Таким чином можуть проголосувати й неписьменні індійські громадяни. Ще одним прикладом

турботи про виборців є те, що представники Виборчої комісії усіма можливими способами доставляють електронні машини для голосування в різні віддалені пункти країни.

Провідні політичні сили

Серед партійних символів найбільш знаним є зображення квітки лотосу – це емблема Бхаратія джаната парті (БДП), що нині є провідною політичною силою Індії. Прихильники чинного прем'єра асоціюють його успіхи з ідеологією БДП, яка вперше почала активно впроваджуватися ще у 80-х роках минулого століття. Гіндутва, або «індуськість», спрямована на відродження традиційних цінностей, що походять від індуїзму – суспільно-релігійної системи, послідовниками якої є переважна більшість переважну більшість у нижній палаті парламенту – 353 місця (із них 303 місця отримала БДП), тепер визначив амбітну мету – здобути 400 місць. Проте досягти цього, як виявилось, заскладно. Коли розпочався третій етап голосування 2024 р., зростає кількість повідомлень про скандали навколо представників БДП, що несподівано стали ширитися країною після оприлюднення раніше невідомих фактів про корупцію і навіть згвалтування. Вірогідно, крім цього, на підтримку БДП також негативно вплинули звинувачення прем'єра на адресу мусульман, до яких Н. Моді вдався, намагаючись згуртувати більшість виборців-індусів.

Ще минулого року, готуючись до загальнонаціональних виборів, різні опозиційні до БДП політичні сили створили свій альянс під промовистою назвою альянс є дуже строкатим за своїм складом: від лівих партій, комуністичної та соціалістичної, до правих релігійно-шовіністичних, як-от Шив Сена. Окремі партії, до того ж, традиційно змінюють свою «приналежність» до альянсів.

Основна політсила альянсу, Індійський національний конгрес (ІНК), що керував постколоніальною Індією протягом перших декад після здобуття незалежності, значно послабив свої позиції після того, як на виборах 2019 р. отримав лише 52 місця у нижній палаті парламенту. Проте, можливо, саме тиск з боку влади вплинув на різке зростання популярності ІНК в 2024 р.

Партія Аам Аадмі (Партія простих людей), яка останнім часом стала третьою за значенням національною політичною силою Індії і також увійшла до складу опозиційного альянсу, постраждала через нещодавній арешт її лідера Арвінда Кеджривала за звинуваченнями у відмиванні грошей, що стався напередодні виборів.

Феномен Нарендри Моді

Індійський прем'єр-міністр має яскравий імідж, полюбляє гучні гасла і широко використовує їх для реклами тих чи тих проектів і програм. Вибори не стали винятком, гасла на кшталт «Пхір ек бар Моді саркар» («Ще раз уряд Моді») широко пропагувалися.

Популярність Н. Моді зумовлена чотирма чинниками.

По-перше, це програма уряду, орієнтована на добробут і розвиток. Вона багато в чому спирається на реальні успіхи «моделі Гуджарату», розробленої за часів, коли Моді був головним міністром цього штату (2001–2014 рр.), та акцентованої на

розвиток інфраструктури і залучення інвестицій до стратегічно важливих секторів господарства. Тоді економіка штату зростала на рекордні 12 %, приплив іноземних інвестицій став гарантією зростання, а будівельний бум та нові технології в аграрному секторі забезпечили велику кількість нових робочих місць. Саме ці особливості моделі Н. Моді згодом реалізовував у національному масштабі, коли став прем'єром уперше (2014 р.) Його програма «Виробляй в Індії» сприяла утвердженню іміджу держави як економіки світу, котра найбільш швидко зростає.

По-друге, це згадана вище індуїстська націоналістична ідеологія БДП, яка закликає до розбудови Гінду раштри – «країни індусів». Цей напрям став очевидним ще за першого терміну Н. Моді, а під час другого знайшов відображення у важливих урядових рішеннях, як-от: скасування особливого автономного статусу штату Джамму і Кашмір у серпні 2019 р. та прийняття закону, що прискорює отримання громадянства Індії для «переслідуваних релігійних меншин» із сусідніх країн (буддистів, індусів), але не стосується мусульман. Останнім прикладом реалізації порядку денного гіндутви стало освячення на початку 2024 р. храму Рами в м. Айодг'я, що був зведений на місці мечеті, яку індуїсти зруйнували в 1992 р. Як би не ставилися до цього представники релігійних меншин та правозахисники, більшість населення країни схвалило цю подію, адже Н. Моді виконав свою передвиборчу обіцянку (так само як «вирішення кашмірського питання»).

По-третє, реалізація проактивної зовнішньої політики – ще один чинник, який пояснює, чому Н. Моді тривалий термін перебуває при владі. Відповідно до принципу «стратегічної автономії» Республіка Індія вдало відстоює власні національні інтереси та розбудовує відносини з різними центрами сили, включно США та РФ. Президентство країни у G20 протягом 2023 р., що сталося вперше і яке можна вважати досить вдалим (попри критику невизначених формулювань щодо російсько-української війни), стало предметом особливих гордоців індійців. Здебільшого успіхи головування у «Великій двадцятці» пов'язані із захистом інтересів країн Глобального Півдня, «голосом» якого Індія себе вважає.

По-четверте, це особиста популярність Н. Моді, не зіставна з успіхами жодного іншого сучасного індійського політика: нещодавнє опитування засвідчило, що прем'єр-міністра підтримує 78 % населення країни. На результати такої підтримки, попри інше, вплинули здібності Моді як оратора та його образ «людини з народу» (на відміну від представників аристократичної династії Ганді).

Результати виборів

Понад 642 млн громадян Індії взяли участь у виборах 2024 р. Екзит-поли прогнозували чергову «приголомшливу перемогу» Н. Моді. Проте представники блоку INDIA одразу заявили, що це – маніпуляції, і вимагали прозорого процесу підрахунку голосів. Голова Виборчої комісії Індії Раджив Кумар запевнив, що були видані суворі інструкції щодо забезпечення повної прозорості поточного процесу підрахунку голосів. Підрахунок голосів – процес децентралізований, дані постійно оновлюються, зокрема 4 червня протягом дня ситуація змінювалася.

Наприкінці «підсумкового дня» стало очевидно, що перемога Н. Моді та БДП не така переконлива, як очікувалася. Остаточні результати виборів були до певної міри несподіваними: Національний демократичний альянс (НДА) отримав 293 місця, що

перевищує 272, які необхідні для парламентської більшості в нижній палаті (БДП отримує 240 місць); опозиційний блок INDIA, який очолює ІНК, отримав 234 місця, що є суттєвим здобутком опозиції. Найдовше тривав підрахунок голосів у ключовому штаті Уттар-Прадеш, результат – перемога Індійського національного конгресу та його союзників. В окремих штатах, наприклад у Західній Бенгалії, переможцями традиційно стали місцеві партії.

Тепер президентка РІ Драупаді Мурму має викликати лідера перегонів і доручити йому формування нового уряду. Викликом для Н. Моді буде «скромний запас перемоги БДП»: партія самостійно отримала лише 240 місць, що на 32 менше від необхідних 272, і це робить її залежною від партнерів по коаліції. Натомість успіхи опозиції є дійсно вражаючими: 234 місця проти 94 у 2019 р., при цьому від ІНК було обрано 99 парламентарів проти 52 минулого разу.

Оглядачі в Індії відзначили, що перемога НДА скоріше нагадує поразку, тоді як поразка опозиції більше схожа на перемогу. Водночас вибори 2024 р. наочно довели, що Республіка Індія демократія, яка функціонує.